

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ ЗА ПРАКТИКУМ СО НАСЛОВ „ИМПЕРИЈАТА НА НОВИОТ РИМ (1025 – 1453)“ ОД Д-Р СТОЈКО СТОЈКОВ, ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр. 1602-146/14 од 179. седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за образовни науки, одржана на 17.12.2022 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р Коста Ациевски, редовен професор по средновековна историја на Институтот за историја при Филозофски факултет во Скопје (во пензија);
- д-р Тони Филипоски, редовен професор по средновековна историја на Институтот за историја при Филозофски факултет во Скопје
за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис на практикум со наслов „ИМПЕРИЈАТА НА НОВИОТ РИМ (1025 – 1453)“ од **вонр. проф. д-р Стојко Стојков**, наменет за студентите на прв циклус студии на Факултетот за образовни науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за образовни науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Материјалот на ракописот за практикум „Империјата на Новиот Рим (1025 – 1453)“ од вонр. проф. д-р Стојко Стојков е во согласност со Наставните програми и е наменет за следните предмети што се предаваат на Факултетот за образовни науки во Штип:

а. Според Елаборатот за периодот 2021 - 2026 г.:

- Империја на новиот Рим (1025-1453), втора година, четврти семестар, 2+2+1 часови, 6 кредити, задолжителен предмет, студиска програма Историја со археологија;

б. Според Елаборатот за 2017 – 2021 на истиот факултет:

- Империјата на Новиот Рим (Византија, 1025 – 1453 г.), трети семестар, 3+2+2, 8 кредити, задолжителен предмет, студиска програма Историја

- Империјата на Новиот Рим (Византија, 1025 – 1453 г.), трети семестар, 3+2+2, 8 кредити, задолжителен предмет, студиска програма Историја - применета насока;

- Византиска цивилизација II втора година, четврти семестар, насока Археологија, 2+1+1 часови, 4 кредити, избран предмет, студиска програма Археологија.

Приложениот ракопис е во согласност со наставната програма и ја опфаќа наставната материја за студиската програма за којашто е наменет.

Податоци за обемот на ракописот: Ракописот е напишан на 84 страници текст, компјутерска обработка, во А4 формат, фонд Arial, големина на буквите во основниот текст е 11, а во останатиот - во форматот предвиден според правилниците на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип. Ракописот содржи 119 документи и прилози, од кои поголем дел за прв пат се објавуваат на македонски јазик. Текстот е збогатен со 224 фусноти, кои помагаат за полесно разбирање на материјалот и 30 единици литература. Обемот на ракописот според својата содржина ги задоволува критериумите според бројот на часови и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Сличен практикум во Р. Македонија не е издаден. Авторот ги предвид токму потребите на студентите на Факултетот за образовни науки и ја приспособил содржината за потребите на програмите

на истиот факултет. Затоа, објавувањето на овој практикум ќе претставува голем придонес за успешна реализација на наставата и усвојувањето на материјалот по предметот Империјата на Новиот Рим (1025 – 1453) и нему сродните предмети на Факултетот за образовни науки при Универзитет „Гоце Делчев“.

Краток опис на содржината: Материјалот од практикумот е поделен во дванаесет глави, следејќи ја поделбата во истоимениот е-учебник. Во секоја глава се вклучени историски сведоштва од различни автори и делови од историски извори.

Во првата глава *Од триумф кон криза (1025-1056)* се вклучени извадоци од делата на двајца автори: Михаил Псел и Јован Скилица, кои опишуваат личности и настани од соодветниот период.

Втората глава *Економски и социјални промени во византиското општество во XI в.* вклучува една Новела на Василиј II против династите, известие на Михаил Аталијат за гладот и скапотијата во империјата во 1070-те години, како и информации за Солунскиот панаѓур, од делото Тимарион.

Третата глава е насловена *Кризата во третата четвртина на XI век* и во неа се вклучени текстови од Михаил Аталијат за војната на Роман Диоген со Турците и за состојбата во византиската војска.

Четвртата глава е посветена на *Алексиј Комнин* и вклучува текстови од Алексијадата на Ана Комнина, писмо на Алексиј Комнин до грофот на Фландрија и Новела на Алексиј Комнин за ослободување на робови.

Петтата глава *Апогеј и пад на Комнините* го опфаќа времето на наследниците на Алексиј Комнин до падот на ова династија во 1185 г. Во неа се вклучени: текстови од Јован Кинам, Никита од Никомедија, Василиј од Тесалоника, Црковен список од времето на Алексиј Комнин, Список на архиепископот Јован Комнин (1142 – 1157) и Потпис на Охридскиот архиепископ во 1156 година.

Шестата глава *Династијата на Ангелите и падот на Константипол (1185 – 1204)* вклучува извадоци од писма на папата Инокентиј III до царот Калојан, одговор на Теодор Валсамон до александрискиот патријарх Марко, писмо на патријархот на Константинопол до папата Инокентиј III, текст од Димитар Торник, извадоци од историите на Жофрота Вилардуен и Гунтер од Парис.

Седмата глава *Распад на Империјата и борба за нејзиното наследство* содржи голем број документи од разнороден состав. Меѓу нив извадоци од историите на Жофруа Вилардуен, Гунтер од Парис, Никифор Григора и Хрониката на Георги Акрополит, изјави на папата Инокентиј, заклетва што требало да ја дават православните епископи ако сакаат да ги задржат позициите, искажување на Ѓакон Никола, водачот на делегацијата на православните до Латините во Константинопол во 1206, писмо на Ромеи од Константинопол до папата Инокентиј III, одлука на - Латеранскиот собор 1215 г., писма на охридскиот архиепископ Димитар Хоматијан и на митрополитот на Навпакт Јоан Апокавк до Nikeјскиот патријарх, натпис на цар Јован Асан од 1330 година.

Осма глава, под наслов *Новиот Рим: 1261-1354 г.* вклучува изјава на претставник на Ерменската црква кон папскиот легат во 1262 г., и голем број извадоци од Ромејската историја на Никифор Григора.

Деветтата глава *Внатрешен развој на Империјата од средината на XIII до средината на XIV в.* содржи извадоци од делото на Псевдо-Кодин за титулите, како и на историите на Јован Кантакузин и Никифор Григора, за пан-христијанската солидарност на Балканот и за Црната смрт.

Десеттата глава *Социјална и економска положба и секојдневен живот* има за цел да ги запознае студентите со животот во империјата од една друга перспектива – таа на секојдневниот живот. Таа вклучува извадок од патеписот на Стефан Новгородски, на Патување преку морето на Бертрандон де ла Брокиер и на Никифор Григора, кои се однесуваат на Константинопол, неговите градби, облеката и обичаите на населението. Вклучен е и еден текст за зилотите во Солун и се претставени мерните единици во Новиот Рим, преку кои студентите ќе можат да се ориентираат во различните мерки спомнувани во Практикумот и во учебникот.

Единаесетта глава *Духовен и културен живот* ја претставува империјата од еден друг агол, оној на духовните барања, судири, дебати, како и културните промени во империјата. Овде се обработуваат неколку аспекти: 1. Духовниот живот, претставен преку текстови на нај-влијателни теолози, како и светски лица, како Свети Симеон Нови Богослов, Никола Кавасила, Кекавмен и Григора; 2. Исихазмот, каде што се дадени цитати од Варлаам и од Григориј Палама, како и цитати од Новиот Завет, што биле користени во оваа контроверза; 3. Прашањето за унијата е претставено преку текстови на Варлаам и Нил Кавасила; 4. Наука, каде што се претставени текстови од Михаил Псел за односот меѓу верата и науката и на Григориј Палама за супериорноста на божјата мудрост над хеленската филозофија. Кон тоа се дадени и примери од два учебника – на Константин Костенечки, *Делови по космографија и географија* и на Висарион Дебарски, *За пресметувањето на годината (Скопски зборник)*; 5. Таблица со византиските бројки по чиј урнек биле користени и кирилските бројки.

Последната дванаесетта глава *Заодот на империјата*, исто така, е поделена во неколку дела: 1. Црква и Империја, која вклучува Спогодба меѓу империјата и црквата за привилегиите на императорот постигната меѓу 1380 – 1382 г. и писмо на патријархот Антониј до великиот кнез Василиј I (1395) во заштита авторитетот на императорот; 2. Дебатите околу Фирентинската унија, претставени со текстови на приврзаници на различните страни, како Марк Евгеник, Силвестар Сиропул, анонимен записничар и Дука; 3. Константинопол пред последната опсада, предаден преку извадоци од Георги Сфранцес; 4. Падот на Константинопол претставено преку погледот на очевидци – едниот од ромејска страна, Георги Сфранцес, вториот Венецијанец Николо Барбаро, а третиот Ромеј на служба кај Османлиите - Хермодос Критовулос. Опишани се борбите и ограбувањето на градот, како и судбината на покорените Ромеи.

ЗАКЛУЧОК

Од досега изнесеното, Комисијата констатира дека ракописот за практикум со наслов **„Империјата на Новиот Рим (1025 - 1453)“** од д-р Стојко Стојков е напишан според програмската содржина на предметите за коишто е наменет и според содржините на учебникот со истото име ги задоволува критериумите за објавување и ќе им биде од голема корист на студентите за совладување на наставните содржини. Поради тоа, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Факултетот за образовни науки да го прифати рецензираниот ракопис за практикум со наслов **„Империјата на Новиот Рим (1025 - 1453)“** пријавен од д-р Стојко Стојков, да го одобри за користење и да предложи негово публикување до органите на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Д-р Коста Ациевски, редовен професор, с.р.
Д-р Тони Филипошки, редовен професор, с.р.